List 35. **NOVICE** Tečaj XXXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljanje po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 27. avgusta 1879.

Obseg: Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Dalje.) — Kmetijstvo — obligaten predmet v ljudskih šolah na Francoskem. — Čebolorejska skušnja. — Kedaj je treba za odpis davka gospóski naznaniti škodo po ognji, povodnji, toči ali kaki drugi vremenski uimi, da se čas ne zamudí? — Shod antropologov in zgodovinarjev v Ljubljani. (Konec.) — Jezikoslovne opazke. (Dalje.) — Zakaj gre Andrassy? — Popotne črtice. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Sicer se pa tudi nikakor tajiti ne more, da Vipavci, kar se tiče naprave vin, tako ne postopajo, kakor bi morali. Dosti preveč gre še „po starem".

Večkrat sem imel uže priliko, postojnske in druge gostilničarje slišati: „napravljajte Vipavci taka vina, da bode hrvaškemu ali štajerskemu itd. podobna, pa bode šlo". Večkrat tudi sem imel priliko „vipavca" v takih krajih in takih gostilnicah sam piti, katerih duri bi se smele takoj zapreti, kakor hitro bi se izvedelo, da se tù „vipavec" toči; vino je bilo za oko in jezik pravo, a šlo je, za kar je kdo hotel; eden ga je pil za „bizelarja", drugi za „hrvata", tretji za „štajerca", vsak po svoje. Sicer se pa tudi nikakor tajiti ne more, da se — žalibog na veliko škodo vipavskim vinorejcem — o vipavskem vinu dosti dosti preveč predsodkov, dosti preveč, da kar naravnost rečem, gnjusnega obrekovanja gojí.

O vsem tem dalo bi se še mnogo resnobnega, žalostnega pa tudi v smešnost segajočega pisati; al to mi danes namen ni; držati se moram stvari.

No, stvar je pa uže taka, da dandanes vipavski posestniki, bodi-si kajžarji ali grajščaki, s celó majhno izjemo o slabem stanji tožijo. „Kaj bode z nami! Kmetija nič več ne nese, saj še trt obdelovati ne moremo več; česa se hočemo lotiti, da bodemo izhajati mogli?" To je vsakdanja tožba, katera se sliši zmerom in povsod. Da bi se slabe vinorejske razmere v kratkem predrugačile, zboljšale, na to ni misliti, kajti proti temu so tako rekoč naravni vzroki vipavske trtoreje in kletarstva samega, — proti temu so tudi moralni vzroki, kakor predsodki itd. Proti temu so pa še pred vsem avstrijske vinsko-trgovske razmere, katere se nikakor predrugačiti ne dajo, kajti abotno bilo bi misliti, da bi se mogle avstrijski vinski kupčiji v državi sami vvožne in izvožne colnine naložiti, izvzemši to, da bi bilo mogoče, Ogersko proti Cislajtaniji, in ravno tako narobe za inozemstvo pripoznati. Trgovina in obrtnija daje, kakor je sploh znano, v primeri s kmetijstvom veliko veče, posebno pa malotrudne dohodke; al da bi vsi vipavski kmetovalci trgovci in obrtniki postali, je pa zopet „absurdum". Pustimo še ono, sicer mogočo pa nikakor lahko izpeljivo pomočno pot, to je, izseljevanje v boljše dežele iz računa, in prepričali se bomo, da ima vipavski kmetovalec le sam v sebi, v svojem stanu, in nikjer drugod pomoči iskati. Ako vinoreja uže danes tako malo nese, ako tudi upanja ni, da bi se še toliko za časa zboljšala, da bi uže prepozno ne bilo, zakaj bi se Vipavci druge kmetijske vejice, zakaj bi se resnobno sadjereje v veliki meri ne lotili? — Vsakovrstno sadje, in to posebno prav zgodnje, postalo je, odkar so južne dežele po železnicah s severnimi zvezane, kaj važno trgovinsko blago. Da je temu res tako, dokazal sem uže v pričetku tega sestavka — res, da z nekoliko humorističnim načinom — z navedenjem razlik med nekdanjo in dandanašnjo vipavsko sadno kupčijo. Veliko veče dokaze, da je temu res tako, še zajemamo kaj lahko iz druzih avstrijskih južnih dežel, iz goriško-primorske, osobito pa južno-tirolske. Koliko sto in sto vagonov sadja ne gre vsako leto iz Gorice in Kormina na Dunaj in druge kraje! Koliko tisuč le iz južnega Tirolskega, kakor iz Bocna, Trienta, Merana itd.! Na južnem Tirolskem je v novejšem času — to se sme kar naravnost trditi — sadna kupčija najvažnejša cele dežele; vinska, svilna in vse druge, so uže precej let sem popolno nazaj pomaknjene. In pri vsem tem, da se iz teh dežel toliko sadja izvaževa, ni ga nikdar, tudi v najboljši letini ne preveč, ampak vedno le premalo. I kako bi ga tudi premalo ne bilo, ako pomislimo, da imajo te, primeroma tako majhne dežele, za vse severne avstrijske in vse neavstrijske dežele zgodnje sadje pridelovati.

Kako bi ga še mnogo mnogo premalo ne bilo, ako še dalje pomislimo, da se vse zgodnje sadje, katero se dandanes na sever izpeljuje, le za največo gospôdo izpeljuje, kajti dosti premalo ga je še, da bi mu cena toliko padla, da bi ga mogel tudi premožni mestjan, kaj še le manj premožni človek kupiti. Da, jaz grem še dalje in rečem, ako bi vse južne avstrijske dežele, čez in čez edino samo sadje pridelovale, in ako bi se do zadnje češnjice ne izpeljalo, — še bi ne bilo samo v avstrijskih severnih deželah zgodnjega sadja toliko, kolikor je, na primer, v dobrih pomarančnih letinah pomeranč v Trstu, kjer si more vsak fakin pomerančo za 1 krajcar kupiti. In pri vsem tem je pomerančja reja za Sicilijo itd. ena najvažnejših kmetijskih vejic. In jez grem celó še dalje in si upam kar naravnost trditi, da južnega zgodnjega sadja se ne bode nikdar zadosti, kaj še le preveč pridelovalo, ako se v socijalne razmere prebivalstva severnih dežel kar mahoma nepričakovana vesoljna prekucija ne vrine, kar pa skoro še mogoče ni. Nikakor se ne sme pozabiti, da kupčija

zgodnjega sadja tudi nikakoršne konkurence nima in da je skora tudi imeti ne more, kajti ona je odvisna od ugodnega podnebja, katero se pa nikakor po volji človeški prestvariti ne dá.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijstvo — obligaten predmet v ljudskih šolah na Francoskem.

Ko smo čitali poročila o novi šolski postavi, katero je nedavno sklenil francoski senat in vsled katere se ima v vseh ljudskih šolah podučevati mladina o kmetijstvu kot enem najglavniših predmetov, nehoté smo morali spomniti se prošnje, katero je centralni odbor naše kmetijske družbe uže drugi pot ministerstvu podal. V tem pismu prosi družba kmetijska, naj bi se prestrojil na našem ljubljanskem učiteljišči poduk o kmetijstvu tako, da bi bili po izvršenih študijah naši mladi ljudski učitelji popolno sposobni, podučevati kmečko šolsko mladino o oni stroki, to je, o kmetijstvu, s katerim se bo velika večina ljudskih šolarjev po izstopu iz šole pečala in si iskala vsakdanji kruh. Oni predlog, katerega smo tudi mi v našem listu toplo zagovarjali, je med drugim zahteval, da se ima na predrugačeni preparandiji namestiti kmetijsk strokovnjak, kajti le tak more res vspešno predavati nauk kmetijstva temeljito znanstveno in praktično.

Prav tako, kakor smo poudarjali, da bi moral učitelj kmetijstva, na učiteljski pripravnici nameščen, tudi predavati bogoslovcem in tudi po deželi popotna predavanja imeti, velí, čujte! francoska nova šolska postava. Veselí nas, da je francoski senat prav tistih nazorov o kmetijskem poduku, kakoršne smo mi v našem listu v preteklem letu razvijali.

Upajmo, da tudi pri nas v Avstriji novi kmetijski minister sprevidi to potrebo ter vvede v sporazumu z učnim ministrom prepotrebni kmetijski poduk, katerega francoski narodni zbor tako visoko ceni, čeravno je kmetijsko gospodarstvo na Francoskem na jako visoki stopinji. A praktični Francozi dobro vedó, da imajo le v tem se iskati vzroki, da so zamogli take grozovite udarce, kakor jim jih je prizadelo leto 1870., pretrpeti, ker uže poprej so skrbeli za blagostanje kmetovalcev in obrtnikov. Mi sicer nikakor nismo častitelji in občudovalci ranjcega cesarja Napoleona III., a vendar radi pripoznamo, kakor to pripoznava tudi slehern Francoz, bodi-si katere koli politične stranke, da je kot vladar silno veliko storil za povzdigo obrtnije in kmetijstva. Blizo 1000 milijonov frankov se je porabilo za prospeh narodnega gospodarstva, in prav ta kapital je tako bogate obresti donesel, da tudi najhujše katastrofe niso mogle Francije polomiti na tla, tudi za malo let ne, ampak videli smo, kako so domoljubno drli toliko obrtniki kakor tudi kmetovalci k podpisovanju državnega posojila znanih milijard.

Pri nas sedaj vse toži in jadikuje, da ni denarja med ljudstvom, da vse je zadolženo, da posestvo za posestvom propada, in čujte! na Francoskem so v preteklem letu nad 1000 milijonov frankov vložili v razne hranilnice.

Pri vsem tem pa modri patriotični francoski senat postavno zahteva, da se zanaprej v sleherni ljudski šoli kmetijstvo kot glavni predmet podučuje, in da kolikor je okrajev (departementov), toliko ima biti kmetijskih popotnih učiteljev. Podučni načrt obsega vse gospodarske stroke, katere so važne za dotične okraje. I tudi ta ukaz kaže, da so Francozi praktični, ki ne merijo vseh krajev po enem in istem kopitu, ampak da ima biti poduk praktičen, krajnim potrebam primeren; vse kar ni potrebno, se opusti, da ne jemlje časa, kateri se lahko za kaj boljšega izkoristi.

S to postavo je tedaj francoski postavodajalni zbor zopet pokazal, da je prepričan o veliki važnosti kmetijstva za razvoj in srečo države, ter da v tem oziru sploh v narodnem gospodarstvu prekosi vse druge postavodajalne skupščine v Evropi, posebno pa našo Avstrijo-Ogersko.

Toliko let smo prosili za kmetijsko šolo, katero imajo skoro vse druge dežele v cesarstvu, le Kranjsko ne, a nismo je dobili. In vendar kmetijskega poduka prav krvavo potrebuje naše kmečko ljudstvo!

Zato naj ponoví glavni odbor naše kmetijske družbe svojo vlogo in prošnjo, da se saj na učiteljišči vpelje temeljit gospodarsk poduk. Ako hoče visoka vlada, da bi napredoval nadaljevalni kmetijski poduk na ljudskih šolah, naj skrbí za to, da se poprej izšolajo za kmetijsko podučevanje sposobni učitelji, ker le od takih res popolno primerno v gospodarskih strokah izurjenih učiteljev se more pričakovati, da bo kmetijski poduk razširil se povsod, posebno pa med šolsko mladino, katera ima mehko srce, v katero se lahko vcepi vse dobro, tedaj tudi ljubezen in razum za kmetijstvo. Polovičarstvo v tem oziru zeló malo koristi, morda še škoduje, ker plitvost in netemeljitost daje lahko povod zasmehovanju in ni ga hujšega udarca za prospeh kmetijskega izobraženja, kakor je to, da dobí trmast kmetovalec priliko zasmehovati kako novo nepovoljno, morda res nespametno nastavljeno in izvršeno poskušnjo.

Subvencije za povzdigo raznih gospodarskih strok, na pr. za zboljšanje živine, sadjereje itd. so sedaj uže silno pičle postale, naj se nam tedaj vsaj za temeljiti in dobri kmetijski poduk skrbí!

Čebelorejska skušnja.

* *Zdravilo zoper gnjilobo.* Vzemi eno ali dve žlici medú, nekoliko navadnega cukra, in to naj se dá bolnemu panju zjutraj ali zvečer in ponavlja drugi dan in če treba štiri- ali petkrat. Če je pa panj zeló gnjil, naj se mu matica zapre kakih 8 dni, pa bode gotovo zdrav.

Čebelorejce utegne mikati, da izvedó, kako se je ta mesec čebelno branje na ajdi vêdlo pri nas: 15., 16. in 17. dne t. m. so panjovi nabrali 1 funt, 18. dne $^1/_2$ funta, 19. dne $1^1/_4$ funta, 20. dne 2 funta, 21. dne $2^1/_4$ funta, 22. dne $2^1/_2$ funta, 23. dne 3 funte.

Dobeno pri Mengšu 24. vél. srpana.

F. R.

Kedaj je treba za odpis davka

gospóski naznaniti škodo po ognji, povodnji, toči ali kaki drugi vremenski uimi, da se čas ne zamudí?

C. kr. upravna sodnija na Dunaji je 1. aprila letošnjega leta pod štev. 574. prošnjo nekega grajščaka v Galiciji za odpis davka na zemljišči, po povodnji poškodovanem, odbila zato, ker se je še le 14 dni po škodi obrnil do c. k. okrajne gosposke. V razsodbi je c. kr. upravna sodnija (k. k. Verwaltungsgerichtshof) rekla, da navod k c. kr. patentu od 21. septembra leta 1776. ukazuje, da oglas za gori imenovane škode se ima nemudoma in zadnji čas o 3 dneh pismeno naznaniti, in v vladnem dekretu od 9. sušca leta 1819. št. 10.719, s katerim se od presv. cesarja potrjena določila o odpisih davka razglašajo, je izrečno ustanovljeno,

da ostane pri tem, da se škoda po ognji, vodi, toči ali kaki drugi vremenski nimi c. k. gospóski zadnji čas naznani o treh dnevih. — Zato pozor, kmetovalci, da ne zamudite časa!

Slovstvene stvarí.

Jezikoslovne opazke.

Iz Rusije maja meseca. —η.

(Dalje.)

Ukazov o pravopisji, kakoršne izdaja g. M., Slovencem sploh ni treba, vsaj se take stvari tudi pri drugih narodih ne nahajajo. V tej zadevi so tudi Rusi posnemanja vredni. Omenil sem uže v „jezikoslovnem razgovoru", da do Lomonosovske dôbe Rusi niso imeli narodnega slovstva, ampak neko zmes iz staroslovenščine in ruščine. Lomonosov in Karamzin sta vpeljala čisti narodni jezik v literaturo. Imela sta iz začetka mnogo nasprotnikov, ki so se potezali za mrtvo staroslovenščino; posebno vnet starinar je bil neki Šiškov, ne prazna glava, ampak mož duhovit, učen, omikan in tudi znamenit, bil je celó minister „narodnega prosveščenija". Ali vse to ni nič pomagalo; narodna stvar, ki jo je Lomonosov sprožil, in ki jo je potem Karamzin krepko podpiral in marljivo obdelaval, je zmogla. Česar ona dva nista mogla dognati, to je dovršil Puškin. O teh treh delavcih na polji ruskega slovstva govorí Buslajev tako: „Lomonosov je prvi pokazal z ene strani bistveni razloček med ruskim in cerkvenoslavjanskim jezikom, z druge strani vzajemne razmere teh jezikov. Karamzin je zedinil književni jezik z jezikom omikanih ruskih stanov svoje dobe. Puškin je dovršil delo Lomonosova in Karamzina ter vdahnil dušo književnemu jeziku, vpeljavši va-nj prostonarodne oblike." Tako je Buslajev opisal glavne točke delavnosti imenovanih treh velikih pisateljev. Kar so storili Lomonosov, Karamzin in Puškin na Ruskem, to je vsakemu zmožnemu pisatelju svobodno delati tudi na Slovenskem. To je vsem razumljivo, da, če kdo iz naših izvrstnih pisateljev, bodisi „nove" ali „stare šole", v našem književnem jeziku vidi kaj nenarodnega,*) naj bo to „moderno znamenje našega zaostatka, ta spak v", ali kaj drugega, lahko začne pisati in piše tako, kakor po njegovem mnenji duh narodnega jezika terja. Ko bo napisal knjig učenih, koristnih in mikavnih, tako, da jih bodo vsi stanovi z ukaželjnostjo, z radovednostjo, s pazljivostjo in radostjo prečitavali in se iz njih učili tega, kar jim je treba znati, se bo njegova pisava skoro vkoreninila, izpodrinivši protivne narodnemu duhu napake. To bo pravi napredek.

Ali gospod M. tega ne bo storil, zakaj on je po svojem nravu, značaju in prizadetji pravo nasprotje Lomonosovu, Karamzinu in Puškinu, ako ni greh, tako ničlo primerjati velikim možém.

1) Lomonosov, Karamzin in Puškin so bili omikani možje; gosp. M. pa je „našpikal" svoj spis s psovkami: „starokopitniki", „neznalice", „sapožniki", „bašibozukovati", „harlekinstvo" itd., kakor da bi surovost bila kinč literature. 2) Oni trije so bili možje pošteni, skušali so z razlogi, dovodi in dokazi ovreči pomote svojih nasprotnikov ter so jih tudi ovrgli z uspehom; gosp. M. pa ima navado nasprotniku podtikati take stvarí, katerih nasprotnik ni govoril. Tako gosp. M. v svojem spisu neumorno suče, ponavlja in trdi nasprotje, zdaj da jaz hočem iz slovenskega jezika iztrebiti vse besede, vzete iz ruščine, ki se pišejo z u, celó besedo „ukaz" (kaka nesreča za gosp. M.!); zdaj spet, da jaz hočem z bližanja slovenščine z ruščino s pomočjo neke smesi iz obejih jezikov. To on trdi, dasiravno sem v „jez. razgovoru" („Nov." l. list 43.) tako pisal: „Svojega jezika ne urezavajte in ne krpajte ga z nepotrebnimi tujimi besedicami, saj vam Koseski veli: ‚Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo; kar je najetega v njem, dajte sosedu nazaj!' to je, nepotrebne tuje besede in germanizme dajte sosedu nazaj! — Vsaj jaz tako razumem navedene besede Koseskega. Sem spada tudi to le: Gosp. M. našteva meni grehe ruske in srbske duhovščine tako, da čitatelj, ki mojih dotičnih spisov ni čital, mora sklepati, da sem jaz ali preveč hvalil rusko in srbsko duhovščino, ali pa preveč grajal slovensko. O ruski in srbski duhovščini nisem nič pisal, ne hvale ne graje, v dotičnih spisih; kar sem pa pisal o vplivu slovenske duhovščine na naše slovstvo, to je natiskano v „Nov." l. list 38. str. 298. in takega mnenja sem še vedno. Ako je hotel gosp. M. kaj grdega o kaki duhovščini za kratek čas povedati in kake škandale iz starih časov pogrevati, mu ni bilo treba tako daleč hoditi — k Rusom in Srbom — po primere, primeri so bliže, so doma; Metelko p. XXII. piše: „*Zelotismus hatte sie (Truber etc.) zu krainischen Schriftstellern gemacht, und die Folge davon war, dass der Hass, der die protestantische Partei verfolgte, auch ihre Schriften mit traf. Der ständische Büchervorrath auf dem Landhause war den eben eingeführten Jesuiten überlassen: was diese nicht auf der Stelle den Flammen opferten*, ging bei der Feuersbrunst im Rauch auf". To Metelko pripoveduje, ne kak protestant. Mi moremo samo pribaviti: Iliacos intra muros peccatur et extra. 3) Lomonosov, Karamzin in Puškin so bili možje delavni: najprej so se sami navadili narodnega jezika iz ust samega naroda,*) potem pa so napisali gromade knjig, koristnih vsem stanovom, skoraj iz vseh oddelov vednosti; gosp. M. pa, sam ničesa ne „pišoč" in pravilno pisati ne „znajoč", samo izdaja, kakor kak literaturni diktator ali samodržec, dekrete in ukaze, kako ima pisati, kdor pri nas sploh kaj piše. 4) Oni trije so sami osobno nabirali narodne besede, ki v slovstvu še niso bile znane, ter so jih vpeljavali v književni jezik. Le za nove pojme so oni obrazovali nove besede ali pa si jih izposojavali

---

*) Tukaj govorim o slovenščini v ozkem pomenu. Protivnega duhu slavjanščine bi se marsikaj našlo; al tega ni mogoče odpraviti po taki poti, zakaj narodu je treba podajati knjige pisane v jeziku narodu popolno razumljivem. Kar je v slovenščini protivnega duhu slavjanščine, to se bo polagoma, brez skokov, tako rekoč samo popravilo takrat, kadar bodo slovenski stanovi od kmeta do najvišega gospoda tako dobro znali ruski jezik, kakor zdaj znajo latinski in „avstrijsko-panslavističen" nemški jezik. To je tisti panslavizem, ki ga jaz zagovarjam; on je mogoč, naj gosp. M. ugovarja, kakor hoče; še nekoliko let, pa bo nam ne samo koristen, ampak tudi potreben; v Bolgariji, v Srbiji in posebno v Čehiji se delajo za-nj priprave. Nemogoča je le tista fantazija gosp. M., katera se mu od straha pred „ruskim pesom, ki požira legijone mišev" o ruskih mejah do jadranskega morja — sanja. V tem pomenu je bilo rečeno vse, kar sem v „jez. razgovoru" in v „jez. opazkah" konec preteklega in v začetku tega leta o slovenščini in ob obščeslavjanskem jeziku rekel.

*) O Karamzinu zgodovina pripoveduje, da je popotoval po vsi Velikorusiji nekoliko let, od mesta do mesta, od pomestja do pomestja, od vasí do vasí; družil se je s kmeti in kupci, kakor z ujezdnimi činovniki in pomeščeki, želeč prepričati se, kako ta, kako uni stan naroda govorí.

*

od tistih narodov, od katerih so novi pojmi v Rusijo prišli. Tako delati je priporočeval uže Horacij:

„Si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter;
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadent parce detorta.“

Tako učí Horacij in tako ravnajo razumni pisatelji vseh narodov; gosp. M. pa postopa narobe: njemu se narodno blago ne dopada, on trebi iz slovenščine narodne besede ter si za-nje izposojuje nepotrebne tujke, kakor da bi „starokopitnik“, „zaostatek“, „nazadstvo“, „neznalica“, „tegoba“, „drugako“ itd. itd. kaj boljše in lepše bilo od narodnih besedí: starokopitnež, zaostalost, nazadnjaštvo, nevednež, *) težava, drugače itd.

(Dalje prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Shod antropologov in zgodovinarjev v Ljubljani.

(Dalje.)

Konečno prof. Alfons Müllner razklada z veliko vnemo „način, kako se mora delovati na polju antropologije in prazgodovine“, ako hoče starinoslovec priti do zanesljivih rezultatov. Da je res iz srca govoril, da je njegov način zdaten, pokazal je ravnokar s svojim marljivim najnovejšim delom: „Emona, arhäologische Studien...“ Podlaga, za na pr., kranjsko arheologijo mora biti topografija (krajepis), kajti starinoslovca že samo krajevno imé mnogokrat opozori na prazgodovinsko najdbo. Kraji: groblje, gomila, gradišče, razdrto, ruše, prezid, podzid, pregrad, v zideh, trnovo itd. kažejo starinske sledi. Imena slovenska so že zato silno važna, ker precizno znamenujejo stvar in preiskovalca tudi na čas svojega postanka opominjajo. Tako kaže „Gradišče“ vselej na staro predrimsko ali saj rimsko trdnjavo (castell), med tem, ko se srednjega veka razvaline nikdar ne imenujejo „Gradišče“, ampak le „Stari grad“, rimski tabor pa nasproti nikdar ne „Stari grad“. I čuda! enakih imen se največ nahaja, koder so peljale rimske ceste. — Ta marljivi preiskovalec si je osnoval starinoslovsko karto, na kateri je poslušalcem kazal, kje so za prazgodovinarja imenitna tla. Poglavitne ceste so držale od Ogleja čez našo deželo proti Emoni, ki je po njegovem dokazovanji stala na mestu sedanjega Iga; od tod se je ena poteza oddelila po Dolenjskem čez šentviško, trebanjsko, šentjernejsko dolino k sedanji hrvatski meji proti Sisku, druga pa na severno stran čez Trojane (Adrans) proti Celju in v noriške kraje.

Drugi zanimivi podatki antropologični iz spodnjega Štajerskega so poslušalce opozorili na to, da mora antropolog opazovati tudi sedaj živeči rod gledé barve njegove polti, njegovih očes in lasi, njegove velikosti in kakovosti čepinj in njegove fizičnosti sploh. To mu podaja tudi sled nekdanjih prebivalcev, o katerih mu zgodovina, mu najdbe in izkopanine pričujejo. Tako so se po njegovem prizadevanji opazovali šolarji na spodnjem Štajarskem ter se našli črno-, rujavo- in belo-lasi, ravno take barve v očeh in polti; to je on vse po procentih razredil. Vidi se, kako v krajih iste narodnosti enakobarveni prevladujejo. Sploh je prof. Müllner interesantne reči omenjal z očitnim navdušanjem, ki kaže, da ga pri njegovih preiskavanjih vodi ljubav do domovine; ta domovinski duh veje tudi po njegovih spisih.

Slednjič je prečital Dežman še spis dr. Lušina iz Gradca „o krajevnih in osobnih imenih na Kranjskem“, o katerih se dá marsikaj kritikovati, za kar pa tù ni mesta.

Drugi dan je govoril grof Wurmbrand „o nalogi antropologije v Avstriji“. Omenivši, kako se je začela antropologična veda v severnih deželah, Nemčiji, Belgiji in Franciji, pravi, da se je tudi pri nas jelo gibati; nasledek tega je bilo ustanovljenje dveh antropologičnih društev na Dunaji in v Gradcu; potem opisuje, kako plodonosno so društva delovala, kar priča na pr. prazgodovinska karta Nemčije od Virchowa in konečno pravi, kako bi le edinostno ravnanje antropologičnih lokalnih društev v Avstriji moglo kaj zdatnega doseči. Želeti bi bilo, da bi se tudi v Ljubljani osnovala stalna družba, kateri zadača bi bilo prazgodovinsko preiskavanje kranjske dežele. Temu so vsi govorniki priglašali, le mnenja njihova so bila različna o tem, ali naj se osnuje eno samo veliko društvo na Dunaji ali pa več po raznih deželah. Pokazalo se je, da je tudi na tem vednostnem polju centralizacija nemogoča „pri čudnih razmerah naših dežel“, saj je Avstrija po svoji zgodovini federalistična; povdarjalo se je pa, da naj družbe delajo po istih načelih in skupnem načrtu. I v tem smislu se je sprejela naposled tudi resolucija.

Na to bere logar M. Scheyer poročilo o gomilah krog Radeč na Dolenjskem in o ondašnjih najdbah. To je bilo zeló podobno poprejšnji Dežmanovi razpravi, zato naj toliko zadostuje.

Zdaj razgrinja W. Obermüller svoje misli „o predrimskih prebivalcih Norika.“ Govori pa tako nerazumljivo, da smo še le iz kritike spoznali, kako on zastopa popolno nove, dozdanjim trditvam nasprotne misli. Po teh bi bili prvotni prebivalci Norika manjše temnokožnato (barvno) ligurično pleme, ki je v starodavnosti morda prebivalo na stavbah na kolèh in večje nasprotno pokolenje, ki se je od Albanije skozi vse alpe noter do Galije in Italije razširjalo. K tem prvotnim stanovalcem so se pozneje iz Azije pridružili Indogermani ali Ari in sicer Vendi čez Francijo, Feničani pa po morji, kateri se pa v asirskem „klinastem pismu“ zmerom zovejo „Khatti“, od katerih da izvirajo tudi „khatti ali hessi“ na Nemškem. — Zoper to so se pa kaj srdito vzdignili drugi učenjaki, kakor dr. Much in dr. Neumann, ter Obermüllerja neusmiljeno zdelali.

Konečno še Dežman prečita dr. Luschinov sestavek „o starih grobovih v Bosni“, katera se kaže zeló bogata antropologičnih in prazgodovinskih spominkov.

Po medsebojnih zahvalah se zborovanje sklene.

Iz večine teh obravnav se je pokazalo, da so naše slovenske dežele za starinoslovce v resnici klasična tla, kakor je v začetku uže povdarjal predsednik. I ta klasična tla uže čez tisoč let posedamo Slovenci, česar nikdo tajiti ne more; prazgodovinsko preiskavanje pa nam bo brž ko ne odkazalo še večo starodavnost. Da bi se tudi slovenski sinovi jeli bolj brigati za našo preteklost! Res je, da nismo tega sami krivi; kriv je tuji jarem, ki nam ne dá priti k dušku še celó v 19. stoletji! Bog daj, da se kmalu obrne na bolje! Z marljivim delovanjem se bo doseglo to, kar trdijo domoljubni učenjaki, da bo Slovenija na vprašanje:

---

*) Sicer pa nevedneže kakor „neznalic“ slovstvo ne bo težko pogrešalo, ako jih muri vzame.

„Kaj bodem ti dala (o vitez dobrotni)?
Pogledam okrog,
Razločit' ne morem
Skor svojih otrók";

z neumrljivim Vodnikom mogla ponosno in samosvestno odgovoriti:

„Od prvega tukaj stanuje moj rod,
Če vé kdo za druz'ga, naj reče, od kod!"

A. Ž.

Popotne črtice.

Spisuje političen sitnež.

(Dalje.)

Toliko sem opazil o sprehodu, ki ni bil predolg, ker se mora povsod kmalu kvišku plezati ali pa navzdol lezti in to po silno slabih potih ali marveč stezah. Domá mi je pokazal gospod župnik svojo živino, med katero sta me zanimala dva prešiča na pol „sufolka", ki sta bila res prava debeluha, da sta komaj hodila, a pri vsem tem dobre volje in požrešna. Iz teh debeluhov bo že še kaj. — Tu naj še opomnim, da drugje po vasi nisem videl nikjer lepe živine nobene vrste.

Ko se je naredila noč, smo zopet sedli za mizo in spravili kuharco na noge. V zvoniku so pritrkavali fantje pozno v noč, in na moje vprašanje, zakaj to, dobim odgovor, „da pritrkavajo turšici." Mislijo namreč, da tako pritrkavanje o binkoštnih praznikih storí turšico rodovitno ín debelo. Če tudi zavoljo „pritrkavanja" koruza ne bo debeleja, vsaj tudi ne bode drobneja.

Drugi dan smo šli ogledavat razvalino Šumberškega grada tri četrt ure daleč. Ta razvalina stojí na vrhu griča od te straní zeló strmega, na katerega se pa od zadej precéj prileżno pride. V Valvazorji je narisan še celi grad, a vendar z opombo, da uže razpada. Kakor pravijo, je večkrat treščilo va-nj, zgorela mu streha, in ker bi bilo popravljanje preveč stalo, zato so raje vse popustili. Kdo bo pa tudi res bival v tako samotnem kraji, do katerega še nobenega zložnega pota ni! Zdaj zidovje počasi razpada. Pod gradom je ohranjena le še kapelica z dvema zvončkoma, ki se iz doline od dobrniške straní prav lepo vidi; sedanji posestnik knez Auersperg skrbí za to, da ne razpade.

Pri kapelici se nekoliko ustavimo in oddahnemo, ker je prostor res prijazen, razgled proti Dobrniču obširen. Vidi se večidel gošćava, nekoliko gričev in hribov, med zadnjimi tudi oni, na katerem je stal nekdaj grad Kozjek, o katerem pa zdaj ni sledú več. Dalje se vidijo više kočevske in dolenjske gore, med njimi veliko vasí, posebno lepo Primskovo na vrhu zeló tanjke, na samem stoječe gore. Največ je — se ve da — šume, a le nižega listnega drevja, velicega malo. Jaz sem naglo uganil, zakaj so stari plemenitaži svoje gradove stavili na take kraje. Res! lepo je bivati tù, če za vse, česar je za življenje treba, skrbijo drugi. A ubogi ljudje, ki so morali tù svoji gospodi tlako delati! V znožji griča je ohranjena tudi še nekdanja „grajska pristava", ki pa je zdaj lastnina nekega kmeta.

Tu ogledavši si okolico splezamo po obzidji grada na vrh. Zidovje se še brani razdevanju časa in vremena in če bi človeške roke ne bile potrgale rezanega kamna z njega, bilo bi še trdneje. Prostor je širok, zdaj pa s kamenjem posut in z drevjem zaraščen, vendar je poznati še nekdanjo podobo grada, kakor je narisan v Valvazorji. Čemu li je to bilo trdno zidovje v tako odročnem samotnem kraji? Meni je prihajala misel, da prebivalci takih gradov se niso bali tujih sovražnikov, tudi ne sovražnih grajskih sosedov toliko, kolikor svojih tlačenih podložnih, in da so bili taki gradovi res bolj „zwingburgen", kakor tabori zoper sovražnika. — Pod zidovjem smo našli še precéj globok vodnjak, kjer se je nabirala voda s streha; na dnu je s kamenja izsekan in še zdaj ni zasut; gotovo bi držal še vodo, če bi jo od kod vá-nj napeljali. V Valvazorji se pod tem vodnjakom vidi še drug, katerega pa mi nismo iskali. Iz tega se vidi, da so se uže pred sto in sto leti tu priskrbovali z vodo na tak način, kakor še zdaj.

Od sprednje straní grada je razgled po litijskem in trebanjskem okraji še veliko lepši, prav naglo sem razumel, zakaj so posestniki imenovali ta vrh nemški „Schönberg", iz česar je potem postal domači „Šumberk"; radi bi bili tu še nekoliko dalje postali; a v tem so se bile pripodile črne megle, ki so nas silile v dežji popihati jo z gore. V znožji smo bili kaj naglo, ker smo izbrali si krajšo strmo pot, spodej pa smo pod gostim gabrovjem blizo „coperniškega stola" — bukev je tù kakor stol izraščena — vedrili, da je nevihta odpodila se. Tukaj menda je moral „hudič polhe pasti", kakor Valvazor pripoveduje, ker je ves kraj za tako obrtnijo silno ugoden in gostega bukovja vse polno; morda je pri tem sedel celó na onem „coperniškem stolu", ker je drevo zeló staro. Ploha neha in mi se vrnemo po slabih potih, po kakoršnih se ta kraj posebno odlikuje, domu in najdemo mizo uže pogrneno — dokaz, da je kuharca vedno mislila na nas. Pri obedu smo bili zopet židane volje, popoldan pa smo naredili „izlet" k Martinu Trlepu.

(Dalje prihodnjič.)

Političnе stvari.

Zakaj gre Andrassy?

Vsake vrste časniki si ubijajo glavo in ugibajo, zakaj popustí Andrassy ministerstvo unanjih zadev. Popisali so uže cele kupe papirja, vsak hoče kaj druzega in pravo vedeti; nekateri celó trdijo, da mož boleha in potrebuje mirú, češ, da se preveč trudi in možgane napenja. To vse je prazna slama. Magjar Andrassy nikoli ni poznal težkega dela, uniforma in parada mu je bila glavna stvar. Šel bo zato, ker je videl, da mora iti.

Avstrijsko-turška pogodba je prestrigla zadnjo nit, ki je do zdaj še vezala avstrijske konservativce s politiko Andrassyevo; to se vidi brž, če pomislimo, da so konservativci državnega zbora avstrijskega, posebno pa grof Hohenwart, vodja njihov, in vodja Poljakov Grocholski glasovali za berolinsko pogodbo in svoje tovariše v delegacijah pregovorili, da so dovolili stroške zasedbe Bosne — le zato, ker so bili trdnega prepričanja, da bo v smislu berolinske pogodbe po zasedbi Bosne prišla sama ob sebi tudi popolna prisvojitev te turške dežele, da se bo toraj tako naše cesarstvo razširilo in okrepilo. Saj je tudi večina udov avstrijske gosposke zbornice ravno tega mnenja bila, ko je pritrdila berolinski pogodbi in zasedbi Bosne.

Na to je pa prišel grof Andrassy z avstrijsko-turško pogodbo, po kateri so vse take nade mahoma uničene. Ker se sultanu pripoznavajo v zasedenih deželah vse vrhovne pravice, se pač ne dá več misliti na to, da bi Avstrija jih pozneje zá-se obdržala; avstrijske armade so prišle v Bosno in Hercegovino tako rekoč le kot žandarji sultana, da tam delajo in vzdržujejo red, in se morajo spraviti iz dežele, kedar bi sultan utegnil to zahtevati. To je pa za zdravo pamet uže vendar preveč in razumi se, da so oni konservativci obeh državnih zbornic, ki so dozdaj podpirali

politiko ministra unanjih zadev, zdaj prisiljeni grofu Andrassyu in njegovi politiki nasproti stopiti.

Edino to je vzrok, da grof Andrassy gré. On pač uže sam mora čutiti, da ne more več ostati na krmilu vnanji politiki avstrijski, ker se je s svojo politiko postavil v nasprotje obeh avstrijsko-ogerskih državnih zbornic. Da bi ga ustavoverci, katerim se je najbrž hotel prikupiti s turško pogodbo, zdaj, ko je 140 milijonov državnega premoženja zapravil, oziroma za zasedbo potratil, še hoteli podpirati, to verjeti je pač nemogoče.

Avstrijska pogodba s Turčijo, zavoljo katere je grof Andrassy prišel ob vse zaupanje pri konservativcih in narodnjakih, in katere nasledek bo ta, da se pri delegacijah ne bo smel zanašati na prav nobeno politično stranko, — ta pogodba je edini vzrok njegovemu odstopu. Da bi bil padel po črnenji pri dvoru in skrivnih spletkah zoper njega, to se še govoriti ne more. Kdor se v to reč popolnoma zamisli, mora reči, da ni moglo drugače priti. Je li grof Andrassy izgubil tudi zaupanje cesarjevo ali ne, kakor se tu in tam pravi, tu prav nič ne izdá. Naš presvitli cesar je vselej še svoje osebne želje podvrgel željam narodov in njihovih postavnih zastopnikov. „Da skrite moči", katerih ne more nihče spoznati, vodijo avstrijsko državno politiko, to so le prazne in nesramne čenče. Ustavoverska načela, kar se tiče najvise glave naše države, skoro v nobeni parlamentarični državi ne pridejo do tistega vrhunca, kakor v Avstriji. Če judovski časnikarski „škribači" za vsako še tako navadno dogodbo vohajo kako spletko s cesarskega dvora, je to le posebna lastnost teh krivonoscev, katerim se vse, kar ni „kšeft", kar ne dá provizije in zaslužka, zdi po viših močéh narejeno.

Gotovo jo toraj, da si je grof Andrassy s svojo vzhodno politiko sam jamo skopal, v katero je zdaj sam padel, in v katero ga ni nihče pahnil.

Naši dopisi.

Iz Vipave 17. avg. — Iz naše doline imamo le žalostne dogodbe poročati. Trta je malo zarodila, in še to malo bosti bolezni: grozdna plesnoba in pa najnovejša „rak" (kmetje jej pravijo „strupena rôsa") kaj močno poškodovali. Vina se bode, na kratko rečeno, prav malo pridelalo, komaj toliko kakor predlansko leto. Kakošno da bode, se ne more še nič reči, toda — ako v kratkem izdatnega dežja ne dobimo, nič kaj dobro, kajti trtam, posebno mladim, je pričelo uže sèm ter tjè listje ne le rumeneti, ampak tudi uže odpadati. Suša je pri nas sploh uže kaj velika, tako, da gorjé nam, ako prav v kratkem dežja — kateri se nam ravno danes obeta — ne dobimo. Zgodnjega krompirja pridelalo se je malo več nego seme, kasnega se je le kaj malo sadilo. Sená je bilo še dovolj, žita kaj malo, a še to prav za nič; fižol je suša vzela, ravno tako večinoma tudi turšico; repa in ajda je že po 14 in tudi več dni vsejana, pa še zdaj ni izkalila, zelje čmi, otave nič ni. S kratka, Vipavec bode letos zaradi letine siromak. Mnogim uže gre po glavi, kako da se bodo čez zimo preživeli. Vrhi vsega tega je vinska kupčija ob tla; vina je še precej in samega prav dobrega, Pivka mrgolí vojakov, v naši dolini se pa uže skoro ne vé, kako da vinsk kupec izgleda. Vsled tega je vinska cena močno padla, in pred ko ne bode še bolj. Po 16 do 18 gold. dobí se že najizbornejše blago. — Pri vsej tej ceni se sliši pa vendar prav pogostoma o ponočnih fantalinskih pretepih, in še celó pobojih. Ni dolgo tega, da sta dva fanta na Slapu tretjega za nič in zopet nič skoraj ubila, in uže se zopet sliši, da so fantalini na Lozicah prav mirne inteligentne odhajajoče goste gosp. A. Žvanuta ponoči napadli, jih na javni cesti prisilili, da so z vozov izstopili, ter se nazaj v gostilnico, v kateri so potem prenočili, vrniti morali. Oba Slapenca je c. kr. sodnija, kakor se sliši, prav dobro kaznovala, to isto je tudi Ložičanom želeti. Najbolj želeti pa je, in za to naj bi se tudi sploh peticijoniralo, da se povsod tam, kjer je nekdaj šiba péla, ta zopet upelje, kajti stari pregovor pravi: „klin s klinom", toraj surovost se ima s surovostjo, s šibo, ne pa z inteligentno prizanesljivostjo kaznovati.

Iz Ajdovice 8. avgusta. (*Pošte, — lansko in letošnje vino.*) Redkokrat donašajo časopisi iz žužemberske okolice kak dopis, zlasti redko iz Ajdovice, dasiravno ne leží skrito, nego očitno in precej visoko. Do okrajne ceste ima le eno uro hoda in ljudje se navadno zatekajo na Dvor (Hof), kjer imajo svojo najbližjo pošto. Primoran bom Ajdovico posihmal v časnikih večkrat naglasiti, da vsaj poštnim postajam ne ostane tuja tica v domačem gnjezdu. Čeravno pošta Dvor ali Fužine pri Žužemberku ni najnovejša, vendar vsako pismo je ne najde, naj je tudi iz Ljubljane ali še bližjih krajev poslano. Vse drugače se godi z nemškimi pismi. Da je le „off" — dovolj je; toda tu nobeden ne pravi Hof niti off, nego Dvor ali pa Fužine. Na taki način so nam Slovencem pošte še zmeraj neprijazne mačohe vsled nemških poštnih uradnij — na slovenski zemlji. Ker se mladost bolj nego prejšnje čase tudi tu k šoli priganja, se je nadjati od leta do leta več slovenskih pisem, ki zahtevajo slovenščine zmožnih uradnikov, kateri je bodo vsaj toliko umeli, da se pravi Dvor = Hof, ter da se pred nosom stoječa, na Kranjskem obče znana Ajdovica ne sme nemškovoljno prestavljati s Hajdenschaft in potlej iskati po goriški ali celó dunajski okolici. — Ajdoviška občina ima vinski gori Boršt in Hrib, kjer se sleherno leto mnogo okusnega vina pridela, če ji ga le slana ali toča ne poškodova, kar se pa rado zgodi. Kdor še tukajšnjega pridelka ni pil, si bo mislil, da tukaj ne more kaj poštenega vina izrasti; toda kdor ga pozna, mora tudi priznati, da je vsaki gostilnici pristojno. Grajati so tisti vinogradniki, kateri imajo preveč lipovinskih trt, ki storijo vino sprva kislasto, poletni čas pa premehko; al kdor ima mnogo črninskih in drugih obstoječih trt, tisti more tudi dobro starino piti. K tem je že veliko pripomogel leskovški kaplan gospod Franc Grivic, ki je od ondot uže veliko žlahnega trtja semkaj doposlal. Ondotne trte se letos tu posneme vreden izgled tolikanj potrebnega napredovanja v vinoreji. Lansko leto pridelalo se je tu toliko mošta, da je ljudem posode pomanjkovalo ter so ga po kadéh hlapili in pozneje v sode izlili. Tako vino postalo je hruškovci podobno — brez vinskega okusa; pa tudi skrbno spravljeno vino je bilo večidel nestanovitno. Vsled te napake se letos vinski kupci niso z vinom zalagali, temuč ga le krčmarji po malem kupovali, dasiravno je poletni čas veliko bolj stanovitno postalo. Mnogo vinogradnikov se je nadjalo proti jeseni svoje vino dražje prodati, da bi vsaj za svoje velike stroške kaj vjeli, pa se ne dá. Radi bi ga dali po 3 gold. vedro, pa komu? — kupcev ni. — Letošnje vino utegne tu prav dobro biti, če mu ne bo jesensko vreme škodljivo. Grozdje je s krštnim tednom odcvelo in vreme mu je odtistihmal zeló ugodno.

Žedovinski.

Iz Železnikov 18. avg. J. L. — Do zdaj je bila pri nas navada (kakor menda povsod na deželi), da smo rojstni dan presvitlega vladarja obhajali v nedeljo po 18. avgusta. Letos se je tù pri nas to spremenilo; obhajali smo slovesnost danes, in sicer po mogočosti dostojno. Farna cerkev odlikovala se je z najlepšo opravo, ki jo premore; praznično opravljena šolska mladina se je ob ½ 9. uri zbrala v primerno ozališani šolski dvo-

rani, in ko se je oglasil proti 9. uri veliki zvon, ki je vernike vabil v cerkev, napotila se je s svojo zastavo tudi ona tje. Ljudstva sešlo se je bilo nenavadno veliko; se ve, da v prvi vrsti odlikovala se je razna uradna gospoda, njej na čelu pa zdaj tu na oddihu bivajoči c. kr. avstrijski general-konzul baron Pilat iz Benetk v svoji državni opravi. Njegova preblaga gospá soproga pa je pri tej slovesni sv. maši prepevala pri orgljah tako preizvrstno, da kaj enacega v naši cerkvi menda še nikoli nismo slišali. Ob sklepu sv. maše se je po zahvalni pesmi odpela še cesarska himna, katere petja vdeležila se je tudi šolska mladina in mnogi izmed nazočih vernikov. Po skončanem sv. obredu povrnila se je mladina zopet v šolsko dvorano, opravila najprej kratko molitev v zahvalo za vse milosti in dobrote, ki so jih presvitli vladar dozdaj od Boga prejeli; potem pa je z enako molitvijo tudi prosila, naj bi bili Njegovega Veličanstva vsi prihodnji dnevi do visoke starosti blagoslovljeni ter obvarovani vsega, kar prizadeva najmanjšo britkost. K sklepu odpela je mladina še prvi in zadnji odstavek cesarske pesme, in pa dostavek k napevu „Mali vojaci“ (glej Stegnarjevi „Šopek“ str. 2.), ki se glasí:

„Zdaj zapojmo prav krepko, da razlega se v nebó:
Car Franc Jožef naj živí, dolga leta, večne dní!“

Iz Cirknice 21. avg. (*Javna zahvala.*) Pogosti nalivi lanske jeseni so cerkniško jezero tako napolnili, da je svoje navadne meje prestopilo in se po okolici razlilo. Meseca grudna je posejano polje bilo zalito in setev vničena. Hud vihar je zaganjal vodo v bližnjo vas Dolenje-Jezero, katera ima 45 hiš in mnogo drugih poslopij. Velik strah je nastal. Živino so gnali v druge vasi, ljudje so se pa umikali pod streho pred vodo, katera je uže do metra visoka naraščala in napolnjevala hiše in druga poslopja. O jeseni spravljeni živež se je začel priditi, ljudje bolehati in nevarnost je bila velika kužne bolezni, da bi se da lečne razširila. Visoka c. k. vlada je storila kolikor mogoče, da se nevarnost odvrne. Nabirali so se darovi po deželi. In prvi so presvitli cesar 3000 gold. podarili, ko so zvedeli nesrečo po vodi poškodovanih. Uže 28. dec. t. l. je bilo 1800 gld. milodarov tukaj razdelenih, 1200 gold. pa v Planini. Po deželi nabranih in od drugih dobrotnikov je bilo poslanih 826 gold. 54 kr., toraj je vsega skupaj v cerkniški dolini poškodovanim 2626 gld. 54 krajc. bilo razdelenih. Res velika in zdatna pomoč! Presrčna zahvala blagim dobrotnikom; milostljivi Bog naj jim obilno povrne njihovo dobroto!

Janez Oblak, dekan,
v imenu odbora.

Z Vrhnike 24. avg. P—o. (*Čudna prikazen.*) Ko je 27. dne julija nasproti mojemu vrtu ležeči hlev gorel, je ovenelo vse listje sadnega drevja po vrtu, zlasti na strani proti pogorišču obrneni. Videti je bilo, kakor v jeseni, kedar buda slana pokončá vse, karkoli je še zelenega na drevji. A čudo golemo! Preteklo soboto zapazim hruško (salcburgarco) in jabelček (paradajzar) zopet v lepem pomladanskem cvetji. To objavljam vsem prijateljem vrtnarstva in naravoslovja, da izvedó, da imam na enem in istem drevesu in na eni in isti veji popolnoma zrel sad in pa v drugič to leto prav krasne cvetke.

Iz Kamnika. — Ker se je Janez Kecel odpovedal županstvu, je 13. dne t. m. bila nova volitev, pri kateri je bil dosedanji občinski svetovalec France Eksler za župana, za svetovalca pa Julij Starè, tukajšnji posestnik, izvoljen. — Gospod Kecel je s svojim odstopom menda hotel pokazati, da noče dalje vzrok kakega razpora Kamničanov biti. Prav tako!

Iz Dobrove. — 26. dne t. m. se je tukaj obhajala sijajno lepa svečanost. Zbrali so se tù pri gosp. župniku Babniku mašniki sošolci posvečeni l. 1854., da so slovesno obbajali 25letnico svojega poklica. — Izmed 19 še živih sošolcev — zbralo se jih je 14 z vseh krajev dežele — drugi so v daljnih deželah, 2 celó v Ameriki in 1 bil je po bolezni zadržan. — Svečanost se je pričela s sv. mašo za umrle 3 sošolce ob 6. uri zjutraj, ob 8. uri bil je slovesni sprevod iz farovža v cerkev. Svečanost je pričel preč. gosp. kanonik Urh s primerno res izvrstno pridigo — potem je sledila slovesna maša z zahvalno pesmijo. — Pri obedu so počastili gospode jubilante gospod knezoškof. Izmed druzih sošolcev je prišel jubilante pozdravit gosp. Bradaška, ravnatelj gimnazije zagrebške, ki zdaj biva v Kranji, in na večer na Dobrovi bivajoči g. dr. Poklukar. — Slovesnosti, katero je daleč naznanjalo streljanje in lepo pritrkavanje v lepo prenovljeni cerkvi, se je vdeležila različna množica ljudstva — posebno Ljubljančanov.

Iz Ljubljane. — Prihodnjo sredo je izvanredni občni zbor družbe kmetijske, ki smo ga naznanili v zadnjem listu ter danes dodajamo le željo, da se zbora udeleží mnogo udov, kajti stvar je važna, katero bode obravnaval.

— Novi gosp. minister za kmetijstvo grof Falkenhayn je družbi kmetijski 19. dne t. m. poslal jako prijazno pismo, v katerem jej naznanja nastop ministerstva in jo prosi, naj ga po vsi svoji moči podpira v prizadevanji njegovem, ki resno meri na pospeh kmetijstva; družbo pa zagotovlja, da tudi on jo hoče v njenih občekoristnih namenih zdatno podpirati, zato jo pozivlja, naj se v vseh zadevah zaupljivo in odkritosrčno do njega obrne, kedar kmetijstvo njegove pomoči potrebuje.

— Zoper prošnjo narodnih poslancev za razpust deželnega zbora kranjskega je nemčurska trójica deželnega odbora — Kaltenegger, Dežman, Schrey — na visoko vlado napravila ugovor (protest), ki je tako smešen kakor protisloven. Ugovor namreč navaja, da je postavnost deželnega zbora dokazana po mnozih na Najvišem mestu potrjenih njegovih sklepih. Iz tega trdenja sledí, da bi bil vsak deželni zbor nepostaven, če kak sklep ne zadobí Najviše potrditve. Ali ni to preabsurdno?! Legaliteta deželnih zborov je popolno neodvisna od tega, ali se kak sklep potrdi ali ne. Narodni poslanci so — to ponavljamo vnovič — v javnih sejah 16. in 20. septembra 1878. leta in pozneje avtentično dokazali ogromne nepravilnosti in nepostavnosti pri volitvah, katere je vzlic temu potrdila umetno sestavljena nemčurska večina in s tem pečat pritisnila illegaliteti sedanjega zbora. „Da steckt des Pudels Kern.“ Dr. Jan. Bleiweis se zato ni dal več voliti v tak deželni odbor.

Misliti bi se bilo smelo, da trezni naši nasprotniki vendar še v spominu imajo, kaj so oni — nasproti upravičeni prošnji narodnih deželnih poslancev za razpust sedanjega deželnega zbora — počeli leta 1871., ko so „ustavovercem“ pomagali jamo kopati ministerstvu Hohenwartovemu. Presvitli cesar je z Najvišim patentom od 11. avgusta 1871. l. sklical deželni zbor kranjski, — al kaj je na ta sklic Nj. veličanstva klika 13 nemčurskih deželnih poslancev storila? Klic cesarjev so, da z „omikanimi“ besedami „Tagblattovimi“ govorimo — vrgli v „Papierkorb“, in ni jih bilo v zbor, namesti sebe pa so 14. septembra 1871. poslali zboru izreko, v kateri od Nj. veličanstva sklicani deželni zbor zovejo „illegale Versammlung“!! — To naj zadostuje kot odgovor na — da zopet s „Tagblattom“ govorimo — na famozni protest deželnega odbora, ki se šemi, kakor da bi narodnim poslancem hotel reči: „Ja, Bauer, das ist was anderes“. — Zdaj pa še nekaj druzega.

Skoro vsak dan „N. fr. Presse“, „Deutsche Ztg.“, stara „Presse“ in tudi drugo židovsko časništvo obira nas Slovence, da se predrzno šopirimo, da se ponašamo za vladno stranko, da smo sovražniki nemštva itd. Tako obrekovanje pred svetom nas sili k sledeči objavi:

V vseh deželnih zborih smo Slovenci svetu pokazali, da, ko zahtevamo pravico za-se, nočemo delati krivice nobenemu druzemu narodu. Kdor se tega avtentično prepričati hoče, naj bere zapisnike deželnih zborov in videl bode, da, na pr. v šolskih postavah se še narodnih pravic Kočevarjev in Weissenfelserjev dotakniti nismo hoteli. In poslednjič pri volitvah v državni zbor smo isto zmernost in spravljivost razodeli, kajti volili smo za svoje poslance samo take može, katerim je gêslo: „vsacemu svoje“. In to pomirljivost nas je volja, tudi vprihodnje razodevati in ne prenapenjati zahtev, katere bi sovražniki naši zelorabili zato, da bi svetu kazali, da Slovenci hočemo druge narode žaliti v njihovih pravicah. Če se v kakem naših časnikih čuje sem ter tje glas za to ali uno zahtevo, za ta ali uni predlog, kateremu konservativni Nemci v Avstriji ali tudi nekateri bolj zmerni možje ustavne stranke ne morejo pritrditi, rečemo tudi mi, v soglasji s českim „Pokrokom“, da po ustavi poklicani za izjavo naših tirjatev so v prvi vrsti naši poslanci v državnem zboru, katerim bo prilika dana, se na pravem mestu na vso moč potegniti za narodne naše pravice. V naše zastopnike se pa tudi zanašamo, da bodo o pravem času svoj glas krepko povzdignili za to, kar je naše in nam Slovencem za svojo eksistenco treba, kar pa le tako daleč sega, da nemški Avstrijanci (ne pa oni nemčurji, ki niso Nemci) ne morejo reči, da žalimo njihove pravice. Naše pravične zahteve so našim zastopnikom tako dobro znane, da nobeden izmed njih ne potrebuje vsakdanjega silovitega opomina, kateri je židovskim časnikom oporišče, da upijejo po svetu: „glejte, taki požeruhi Nemcev so Slovenci!“

— (*O dopisu iz Selc v zadnjem listu „Novic“*) zarad cenilnega postopanja nam je iz prav zanesljivega vira došlo sledeče pojasnilo, ki sme v tolažbo biti dopisniku in dotičnim občanom:

„V občini Selca so vsa zemljišča dotični od okr. cenitvene komisije izmed sebe izvoljeni cenilci vcenili. Poročevalec (referent) je cenilce le spremljal in v mapo take razrede vpisaval, o katerih sta se cenilca zedinila in jih poročevalcu naznanila. Poročevalec tedaj ne more svojevoljno ta ali uni razred v mapo vpisati, in ima le pravico, da svoje mnenje (drugačen razred) zraven cenilcev v mapo takrat vpiše, kedar je on drugih misli, kakor sta cenilca. V takih slučajih pa potem razsojuje dotična okrajna cenitvena komisija o tem, čegavo je pravo. Župan ali pa zaupni možje, ki jih on za spremstev cenitvenega odseka imenuje, pa nimajo o vcenitvi nobenega določilnega glasú; oni spremljajo komisijo zato, da pojasnujejo to, o čemur jih poročevalec ali pa cenilec vpraša. Če pa k cenitvi povabljena cenilca ne prideta oba, ampak le samo eden ali celó nobeden, takrat ima poročevalec, spremljan od zgoraj omenjenih zaupnih mož, pravico cenitev sam izvrševati. Ti možje, kakor tudi dotični cenilci imajo pa v tem slučaji pravico, cenitveni operat, to je, mapo in cenitveni zapisnik pregledati, in to, kar se jim ne zdi prav, okrajni cenitveni komisiji naznaniti. — Za kontrolo je tedaj skrbljeno. — Vprašati bi kedo utegnil: kedaj pa se mora omenjeno naznanilo okrajni cenitveni komisiji oddati? Temu odgovarjamo, da v postavi za to ni noben čas določen, tedaj se zamude ni bati, vendar naj se zgodi to vselej nemudoma, dokler je še vse v dobrem spominu, a tudi zato, da okrajna cenitvena komisija o pravem času ukreniti more, kar za potrebno spoznava.“

— Gosp. vitez Schneid, naš državni poslanec, je o obisku svoje rodovine na grajščini pri Kamniku bil včeraj tudi v Ljubljani.

— (*Križanska cerkev*) v Ljubljani se bode po ukazu vélikega kapitularja in komturja grofa Henrika Coudenhove-a zunaj in znotraj lično popravila; delo se ravnokar pričenja.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Čedalje bolj se kaže v židovskih časnikih zagrizeno sovraštvo do ministerstva Taaffeovega. Oni delajo res tako, kakor da bi v Avstriji na veke moral vladati razpor in prepir. Kakor leta 1871. se je godilo Hohenwartu, tako se godí zdaj Taaffe-u.

— Iz Pešta se telegrafuje časniku „Osten“, da Andrassy gotovo odstopi in da je naslednik njegov uže določen. — Govori se o grofu Karoly-u, baronu Sennyey-u in grofu Szecheny-u. Ali mora res zopet Magjar biti minister unanjih oprav?

Ogersko. — Tù se močno dela na propad ministra Tisze in za grofa Andrassy-ja se malokdo zanima, kar je obče ljudi osupnilo; še Magjari tedaj niso zadovoljni ž njim. Temu se ni čuditi, vsaj sta Andrassy in Tisza največ kriva, da je ondi vse z davki preobloženo.

Na Ogerskem se dela sistematično nad pomagjarenjem Slovakov. Vlada jim je najprej zatvorila „Matico“, potem gimnazij, zaplenivši vse zaklade. L. 1877 zabranjena je poraba slovaškega jezika pri sodnijah v županijah čisto slovaških. Magjari potujejo okolo kot gledišči igralci in širé magjarščino. Zdaj se je ustanovilo tudi društvo okrajnih in občinskih uradnikov; § 3 v pravilih tega društva naglasuje: negovati magjarsko narodnost, in delati na to, da se razširi.

Turčija. — Vojna uradnija v Carigradu je nehala, ker se uradniki branijo, dalje opravljati svoja opravila, dokler se jim ne izplača njihova plača. — Sultan je začel se nagibati sedaj na rusko, sedaj na angleško stran, a ne vé, kjer bi bilo varneje za njega, da bi manj zgubil. Da mu vsakako za kožo gre, to dobro vé. Nekateri pravijo, da bo Avstrija se zvezala s Črnogoro, Srbijo in Bulgarijo in šla do Soluna. Drugi ugovarjajo zavračaje na to, da je ruska vlada za Bolgare izbarkala v Varni 10 milijonov patron in mnogo pušek. Sultan pa je v Novipazar poslal več tisoč redne vojske. Bolgarski knez je pozval dr. Konštantina Jirečeka iz Českega, da uredi šolstvo.

Rim. — Skupščina kardinalov je 19. dne t. m. v navzočnosti papaža sklenila od italijanske vlade nazaj zahtevati pantheon, ki je katoliška lastnina. Pantheon je bivši velik rimsk tempel, katerega so pa l. 607. posvetili Mariji.

Žitna cena

v Ljubljani 2. avgusta 1879.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 83 kr. — banaške 8 gold. 14 kr. — turšice 4 gold. 60 kr. — soršice 6 gold. 93 kr. — rží 4 gold. 39 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 39 kr. — ajde 5 gold. 4 kr. — ovsa 2 gold. 93 kr. — Krompir 3 gold. 20 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.